

KAZIMIERZ HEYMANOWSKI

50 lat „Święta Lasu”

50 лет „Праздника леса”

50 years of the „Day of the Forest”

Święto Lasu obchodzono w naszym kraju po raz pierwszy 29 kwietnia 1933 r. Zgodnie z postanowieniem Komitetu Organizacyjnego ustalono, że corocznie dniem poświęconym lasom, zadrzewieniom i leśnictwu będzie ostatnia sobota kwietnia. „Komitet uważał, że właśnie w tym terminie propagandę lasu w mówionem i pisanem słowie łatwo będzie pogłębić i ożywić przez pokazy i pogadanki w lesie, wśród rozwijającej się przyrody (...)”¹ — informował w „Echach Leśnych” redaktor L. Chociłowski.

Nim jednak doszło do wyznaczenia wspomnianej daty, na łamach tego czasopisma zwrócono się „do wszystkich leśników (...) o nadsyłanie już obecnie pod adresem Redakcji swych cennych projektów i uwag, któreby się dało z pożytkiem uwzględnić przy opracowaniu planu ogólnego”. Było to w listopadzie 1932 r.

W rezultacie ukazało się wiele artykułów, doniesień i propozycji. Wprowadzono nawet specjalną kolumnę pt.: „Na froncie propagandy lasu i leśnictwa”.

W cyklu artykułów — „Zawód leśnika” własnymi przemyśleniami na ten temat dzielił się prof. A. Schwarz, przez szereg lat prezes Związku Leśników RP² i redaktor jego organu — „Lasu Polskiego”.

Pośród innych wypowiedających się osób, szczególnie wymowne stanowisko zajął B. Nowacki, kierownik Działu Propagandy Leśnictwa w Głównej Komisji Naukowej Związku. Pisząc na temat propagandy lasu i leśnictwa, zaznaczył, że nie przyniesie ona zamierzonych rezultatów dopóki nie będzie rozbity „chiński mur obojętności ze strony społeczeń-

¹) W tekstach przytoczonych w cudzysłowie zachowano oryginalną pisownię.

²) W materiałach źródłowych przemiennie występuje nazwa tego Związku, mimo że od 1933 r. nosił on trwale miano Związku Leśników Rzeczypospolitej Polskiej.

stwa w sprawach leśnictwa, póki leśnicy, jak jeden mąż, nie zabiorą się do pracy kulturalno-oświatowej na terenie własnej organizacji oraz nie poddadzą się dyscyplinom organizacji leśnych stając się przytem ich członkami czynnymi”.

B. Nowacki dodał, że rola wiodąca w tych działaniach przypada Polskiemu Towarzystwu Leśnemu i Związkowi Leśników RP.

Nie brakło też słów będących przejawem wielkiego, serdecznego uniesienia. I tak np. B. Z a r z y c k i na temat „Święto sadzenia lasu — świętem Narodu” napisał:

„Poprzez długie wieki naród polski sercem swem, potęgą uczucia i czarem słowa tworzył hymny na cześć lasu, a ustami swych wieszczów, jak Mickiewicz, Żeromski, Weyssenhoff i wielu innych, zaklinał kochać zawsze ten las nasz, jakby on był częścią jego życia, myślą jego myśli, sercem jego serca”.

Wiele miejsca poświęcono uświadamianiu leśników o ich roli i miejscu w społeczeństwie, o ich znaczeniu w prawidłowo rozumianej gospodarce narodowej. Powszechnie wypowiedziano się za „wszechpolskim świętem sadzenia lasu”.

Wystąpieniom, wspomnianym tu jedynie przykładowo, towarzyszyły doniesienia, mające na celu zaznajomienie z działalnością społeczną na rzecz leśnictwa za granicą. Niewątpliwie miały one na celu poruszenie ambicji, mogącej się stać motywacją do podjęcia u nas podobnej inicjatywy. Autorem ich był m.in. prof. J. K l o s k a. Informował on, że we Francji, obok 13 towarzystw o celu działalności zbliżonym do przewidzianego dla „Święta Lasu”, istnieje szczególnie zasłużone „Francuskie Towarzystwo Przyjaciół Drzew”. Od J. Kloski dowiedziano się też, że na Łotwie obchodzone są „Dni Leśne”, a w tak wówczas zacofanej Albanii — „Święto Drzew”.

W tym jednak miejscu, z myślą o uzupełnieniu naszej znajomości genezy „Święta Lasu”, cofnę się do lat jeszcze wcześniejszych. Otóż na plenarnym posiedzeniu Sejmu Ustawodawczego w dniu 7 października 1921 r., a więc w zaraniu tworzenia podstaw prawodawstwa II Rzeczypospolitej, nie pominięto sprawy znaczenia zadrzewień dla kraju. Dano temu wyraz w rezolucji: „Wzywa się Rząd, aby wprowadził obowiązkowo w szkołach święto sadzenia drzew na wiosnę i w jesieni”.

Do realizacji tego zadania włączono leśnictwo. Druga bowiem rezolucja Sejmu, będąca konsekwencją poprzedniej, głosi: „Wzywa się Rząd, a w szczególności Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych, do bezpłatnego dostarczania, w miarę możliwości, z lasów i szkółek państwowych, sadzonek, palików do obsadzania dróg”.

Przypomnieć należy, że w okresie międzywojennym organy zarządzające lasami państwowymi znajdowały się w ramach wymienionego resortu, bez względu na ulegającą w dalszych latach zmianę jego nazwy i modyfikowany zakres działalności.

W wykonaniu przytoczonych rezolucji weszło w życie wiele aktów normatywnych. M.in. już pod datą 30 stycznia 1922 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwróciło się okólnikiem do kuratorów oraz do wymienionych w nim inspektorów szkolnych w sprawie zorganizowania „święta sadzenia drzew w szkołach powszechnych”. Jednocześnie okólnikiem tym zalecono tworzenie wśród młodzieży „Związków Przyjaciół Drzew”. Ponadto zobowiązano do współdziałania ze służbą leśną.

W rok później, następnym z kolei okólnikiem z 17 kwietnia, poszerzono krąg instytucji zobowiązanych do podjęcia akcji określonej poprzednio. Tym razem „w sprawie sadzenia drzew” zwrócono się „do wszystkich Władz, Urzędów i Szkół Państwowych (...)” podległych temu Ministerstwu.

Dodam jeszcze, że w drugim z wymienionych okólników zaznaczono, że „święto sadzenia drzew odbywać się winno między 1 kwietnia a 3 maja każdego roku. W jesieni można uroczystość urządzać między 25 września a 25 października każdego roku. Dzień ten wolny będzie od nauki”. W ślad za wymienionymi i następnymi na ten temat okólnikami przesyłano instrukcje, zobowiązując jednocześnie do sprawozdawczości.

Rzecz zrozumiała, że za sprawą realizacji „święta sadzenia drzew” kryła się ofiarna i dobrze zorganizowana działalność leśników, inspirowana i ukierunkowana przez organy zarządzające lasami państwowymi oraz przez znaczną liczbę właścicieli (bądź ich plenipotentów) lasów nie stanowiących własności państwa.

Wkrótce już jednak leśnicy zgrupowani w swym Związku uznali, że poza kwestią zadrzewień istnieje nie mniej istotna, a bardziej złożona, problematyka leśna.

Wobec niezadowalającego, ogólnie biorąc, stanu lasów i wynikającej stąd potrzeby lepszej niż dotąd opieki nad nimi powstała konieczność zaznajomienia społeczeństwa z ich wielostronnymi funkcjami, w tym — wręcz z ich znaczeniem dla życia na naszym globie.

W przedstawionej sytuacji należy szukać motywów ustanowienia „Święta Lasu”, w którego obchodach, w uzasadnionej proporcji, obok problematyki leśnej uwzględniono również zagadnienia zadrzewieniowe.

Dlatego to, niezależnie od wspomnianych publikacji, w roku poprzedzającym obchody pierwszego u nas „Święta Lasu”, wydano jednodniówkę, w formie broszury — „Las — Leśnik Polski — Społeczeństwu”. Na

wydawnictwo to, obejmujące 63 strony druku, złożyły się opracowania 38 autorów, którzy w ujęciu popularnonaukowym i literackim, w sposób nader syntetyczny, zaznajamiali czytelników ze znaczeniem społeczno-gospodarczym lasów i leśnictwa. Nie pominięto tematu dotyczącego znaczenia lasów dla intelektualnego rozwoju człowieka, a więc — kształtowania jego psychiki i wrażliwości na piękno. Obok wypowiedzi znanych współcześnie leśników naukowców i praktyków, część tej publikacji zajęły wypisy z utworów znakomitych naszych poetów i pisarzy, wyrażających zachwyt dla niewysłowionego piękna lasów i ich twórczego oddziaływania na człowieka.

W skład Komitetu Redakcyjnego weszli: L. Chociłowski, J. Hausbrandt, A. Kimkiewicz, J. Kostyrko, M. Nagabczyński, M. N un b e r g.

W rezultacie w „Echach Leśnych” ukazała się w lutym 1933 r. następująca wiadomość: „W dniu 11 lutego, na zaproszenie Prezydium Zarz. Gł. Związku Leśników, odbyło się zebranie przedstawicieli zainteresowanych instytucji leśnych, na którym powołano do życia Komitet organizacyjny „Święta Lasu”. Komitet ten poruczył wykonanie swych uchwał komisji stałej: PP-Dyrektor W. Grzegorzewski, prof. J. Kloska, Prezes M. Nagabczyński, Naczelnik J. Rosiński i Red. Chociłowski”. Na posiedzeniu tym postanowiono zaproponować Ministerstwu WRiOP połączenie obchodzonego w szkołach „Święta sadzenia drzew” z dniem „Święta Lasu”. Uzgodniono także zwołanie następnego posiedzenia, „z udziałem przedstawicieli zainteresowanych władz”, po otrzymaniu odpowiedzi z Ministerstwa WRiOP na wymienioną wyżej propozycję.

Ze stanowiskiem zajęтым przez to Ministerstwo zaznajamia pośrednio przytoczony dalej fragment jego pisma z 23 marca. „Na skutek inicjatywy czasopisma „Echa Leśne” i prośby Związku Zawodowego Leśników Rzeczypospolitej Polskiej (Ministerstwo — KH) — poleca uwzględnić w roku szkolnym w organizacji święta sadzenia drzew w sposób wydatny sprawę uświadczenia młodzieży szkolnej niespożytych wartości lasu i jego znaczenia dla ogólnopństwowej kultury oraz pouczenia młodzieży szkolnej o konieczności szanowania i ochrania lasów (...) z jak najszerszym wykorzystaniem współdziałania leśników państwowych i prywatnych, których współpracę Związek Leśników zapewnił”.

Z powyższego wynika, że resort wyznań religijnych i oświecenia publicznego pozostał przy nazwie „święta” określonej przez Sejm w 1921 r. Natomiast leśnicy nadali dniu poświęconemu lasom, zadrzewieniom i leśnictwu miano „Święta lasu”.

„Echa Leśne”, z marca 1933 r. następująco przedstawiły cele przyświecające obchodom tego święta:

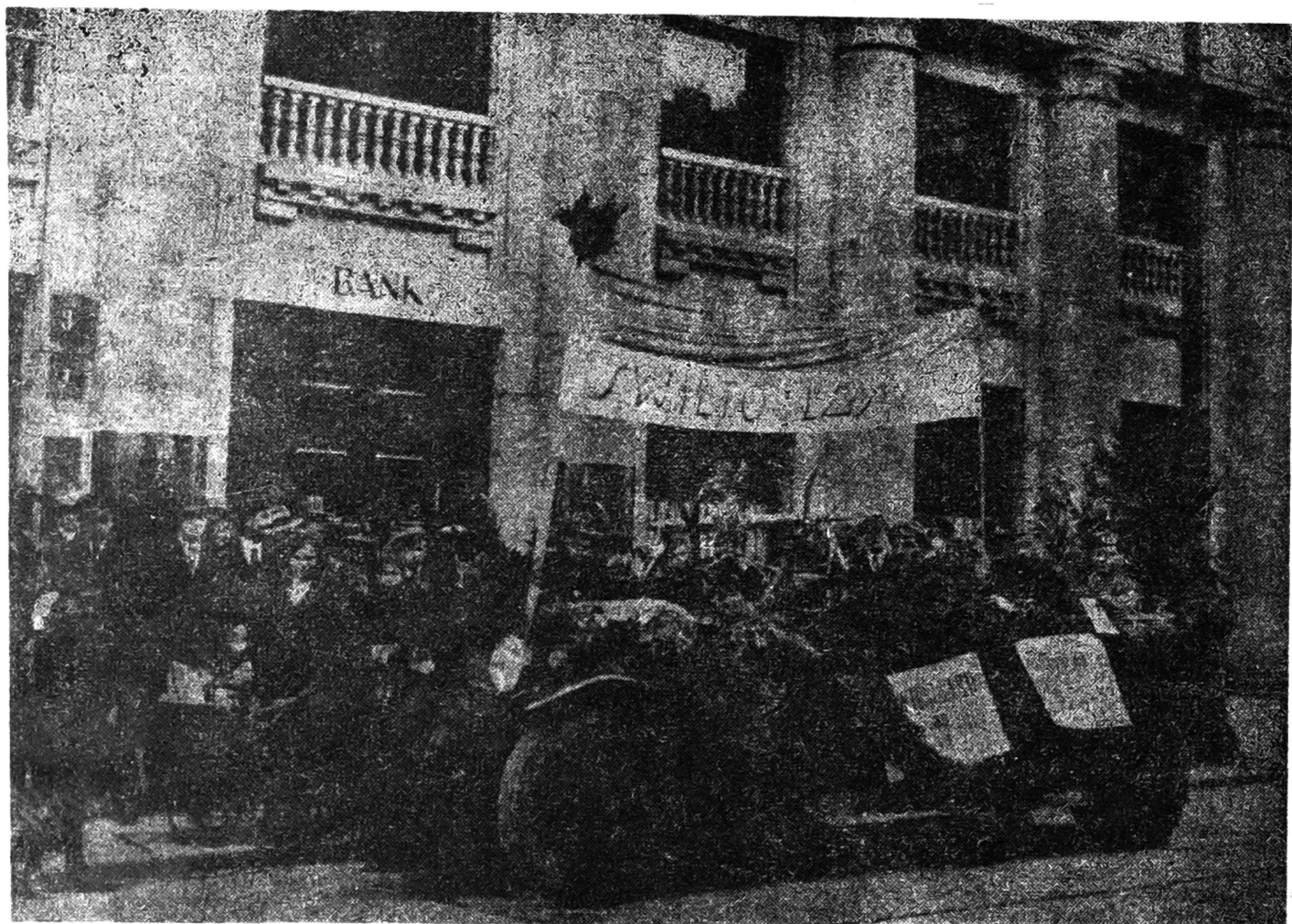
- „1. Budzenie i szerzenie wśród społeczeństwa, a szczególnie wśród młodzieży szkolnej, kultu dla lasu i drzew w ogólności.
2. Uświadomienie szerokich mas ludności, a zwłaszcza młodzieży szkolnej, o niespożytych wartościach lasu dla dobra ogółu i znaczeniu lasu dla kultury duchowej, fizycznej i materialnej.
3. Pouczenie ogółu obywateli o konieczności szanowania, chronienia i opiekowania się drzewami i lasami.
4. Zachęcanie do obsadzania dróg, osiedli, zalesiania nieużytków i pielęgnowania wszelkich nowopowstających zadrzewień”.

Komitet organizacyjny, przygotowujący inaugurację pierwszego w kraju „Święta Lasu”, przyjął nazwę Głównego Komitetu Organizacyjnego. Zadaniem jego stała się koordynacja działań komitetów lokalnych, przesyłanie im instrukcji, materiałów propagandowych oraz w szczególnych sytuacjach — przydzielanie środków finansowych.

Tam, gdzie istniały odpowiednie warunki, obok przedstawicieli miejscowych władz i wojska, zapraszano również — do wymienionych komitetów — przedstawicieli bliskich zainteresowaniami stowarzyszeń i organizacji, jak: PTL, Tow. Dendrologiczne, Polski Zw. Stowarzyszeń Łowieckich, LOP i inne.

„Echa Leśne”, składając relację na temat obchodu „Święta Lasu” w Warszawie, w dniu 29 kwietnia 1933 r., podkreśliły, że „wypadł wprost imponująco”. „O godz. 9-tej rano odbyło się nabożeństwo w kościele Św. Krzyża, na które licznie przybyli pracujący w Warszawie leśnicy wraz z poczem sztandarowym (Związku — KH). W okolicznościowym kazaniu kapłan podniósł znaczenie Święta lasu dla całego kraju. O godz. 11-tej w Ogrodzie Saskim oraz w Parku Paderewskiego posadzone zostały symboliczne lipy, przyczem licznie zgromadzona młodzież szkolna i publiczność wysłuchały okolicznościowych przemówień, wzmacnianych przez megafon. Jednocześnie sadzenie lip z udziałem wycieczek szkolnych odbyło się w parkach praskim i Traugutta”. W południe w sali kina Colosseum, po słowie wstępnym prezesa Zw. Zaw. Leśników RP, insp. l. p. M. Nagabczyńskiego, w obecności około 3 000 osób, odbył się odczyt dyrektora Białowieskiego Parku Narodowego, dr inż. J.J. Karpińskiego, na temat tamtejszej puszczy. O tej samej godzinie, na ten sam temat, w Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, wygłosił prelekcję prof. J. Kloska. Polskie Radio nadało odczyt dyr. l.p. W. Grzegorzewskiego na temat „Święta Lasu”. Do obchodów żywo włączyli się studenci Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie (ryc. 1).

„Echa Leśne” w tym samym numerze, jak i w paru następnych, bogato ilustrowanych, donosiły o „Święcie Lasu” obchodzonym na obsza-

Ryc. 1. Studenci Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie w akcji propagandowej „Święta Lasu” na ulicy Warszawy w 1933 r. (Reprodukcja z „Ech Leśnych”, nr 6, 1933 r.)

rze całego kraju, poczynając od siedzib dyrekcji l.p., kończąc na zagubionych w głuszach leśnych leśniczówkach.

W całym okresie międzywojennym, działalność programowa i realizacja „Święta Lasu” z biegiem lat pogłębiały swą treść i atrakcyjność. W Warszawie stało się niemal zwyczajem, że spotkania z młodzieżą z miejscowych szkół odbywały się w sali Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, zaś akademie dla leśników i „szerszych sfer społeczeństwa”, początkowo w Stowarzyszeniu Techników, a w następnych latach — w Dyrekcji Naczelnej LP. Z reguły po zagajeniu uroczystości przez przewodniczącego Głównego Komitetu Organizacyjnego następowała prelekcja, a po niej część artystyczna.

I tak np. w 1935 r. akademię otworzył dyr. l.p. W. Grzegorzewski, po nim wygłosił odczyt prof. B. Hryniewiecki, następnie wystąpił znany i ceniony współczesny pisarz — W. Gąsiorowski. Koniec spotkania wieńczył występ wybitnej solistki Opery Warszawskiej A. Szlemińskiej, przy akompaniamencie wielkiego kompozytora

L. R ó ż y c k i e g o, który akompaniując, jak i występując solo, wykonał własne utwory „opiewające cuda naszej przyrody”.

Corocznie w prasie leśnej, zwłaszcza w „Echach Leśnych”, w miesiącu poprzedzającym „Świętu Lasu”, nazwane począwszy od 1936 r. „Dniem Lasu”, ukazywało się wiele łączących się z nim artykułów, niekiedy specjalnych odezwo i życzeń.

W 1936 r., z okazji zbliżających się obchodów, ukazała się odezwa Prezydium Głównego Komitetu „Dnia Lasu”, a naczelny dyrektor LP, A. L o r e t napisał: „Jeśli Dzień Lasu” przyczyni się do tego, by ochrona lasów w Polsce wynikała nie tylko z obowiązujących ustaw, ale ze świadomej postawy społeczeństwa — to jego doniosłe znaczenie wychowawcze będzie spełnione”. Z kolei J. H a u s b r a n d t: „Jest prawdą niezaprzeczoną, że kto nie szanuje lasu, ten nie szanuje ojczyzny”.

Tego roku „oficjalną manifestacją leśników był gromadny pochód z miejsca zbiórki, tj. z Żórawiej³ do kościoła Św. Krzyża na nabożeństwo ze sztandarem Związku i plutonem straży leśnej na czele”.

Organizując „Dzień lasu”, z każdym rokiem starano się o co raz większe uatrakcyjnienie go, zarówno w Warszawie, jak i poza nią. Spośród cenionych współcześnie prelegentów można by wymienić choć dla przykładu prof. W. S z a f e r a i M. W a ń k o w i c z a.

W szerokim zakresie wykorzystywano prasę codzienną i rozgłoszenie radiowe. Między materiałami propagandowymi niepoślednie miejsce zajmowały broszury. Tak w stolicy, jak i na tzw. „prowincji” otwierano interesujące wystawy eksponatów leśnych oraz fotogramów. W Warszawie organizowano wycieczki nie tylko do pobliskich lasów, ale i daleko poza jej krańce, m.in. do Puszczy Jodłowej.

Usiłowano podnieść rangę również poprzez szczególnie uroczyste nabożeństwa. I tak np. w 1937 r. celebrantem był ks. biskup polowy J. G a w l i n a, a kazanie wówczas wygłosił ceniony mówca ks. Z. M a u s b e r g e r, kanclerz Kurii biskupiej.

Wprawdzie baza źródłowa dot. omawianego tematu jest dziś uboga i rozproszona, niemniej starcza, żeby zaznajamiając się z nią doznać uczucia wzruszenia i szacunku dla tych entuzjastów lasu i głosicieli jego znaczenia, którzy z tak dużym powodzeniem krzewili w całym kraju ideę „Dnia Lasu”. W 1938 r. podjęli ten trud, biorąc udział w pracach Głównego Komitetu „Dnia Lasu”: przewodniczący — W. G r z e g o r z e w s k i, wiceprzewodniczący — J. R o s i ń s k i, sekretarz gen. — E. Z a k r z e w s k i, członkowie: L. B i e ń k o w s k i, S. B o r y s o w i c z, L. C h o c i ń s k i, W. C h w a l i b o g o w s k i, J. H a u s b r a n d t,

³) Przy tej ulicy mieściła się wtedy siedziba Związku Leśników RP.

L. Makarewicz, M. Negabczyński, M. Sosnowski, T. Traczyński, T. Włoczewski.

W obchodach „Dnia Lasu” na obszarze kraju dużego wsparcia, poprzez bezpośredni udział w pracach z nim związanych, udzielały: Zarząd Główny Przysposobienia Wojskowego Leśników oraz Zarząd Główny Rodziny Leśnika wraz z podległymi im jednostkami organizacyjnymi.

W roku 1939, mimo że odczuwało się już atmosferę zbliżającej się wojny, „Dzień Lasu”, przypadający wtedy 28 kwietnia, był uroczystie obchodzony w całym kraju. Stałym zwyczajem rozpoczęto go nabożeństwami. Z tym jednak, że w Warszawie nie jak dotychczas — w kościele Św. Krzyża, lecz u Ojców Marianów, na Bielanach⁴. W sali Muzeum Przemysłu i Rolnictwa wygłoszono odczyt dla starszych klas szkolnych i szerszej publiczności. Wieczorem, w gmachu Dyrekcji Naczelnej LP zorganizowano wieczór „Dnia Lasu”, złożony z dwu części: odczytu Jerzego Stempowskiego pt. „Las w tradycji artystycznej” oraz części rozrywkowej, w której udział wzięli: Maria Chmurkowska, Janina Paszkowska oraz W. Korabowski, popularny „radca Stroń”. Tym razem po raz pierwszy wprowadzono płatne bilety wstępu, z których dochód przeznaczono na Fundusz Obrony Narodowej. Za cztery miesiące wybuchła wojna.

Nastąpiły znamienne okrucieństwa lat okupacji. Oczywiście, nie było warunków dla jakiegokolwiek oficjalnej działalności dla dobra państwa i na rzecz społeczeństwa. Leśnicy jednak, jak wszyscy zresztą Polacy, wierzyli w rychłe odrodzenie Ojczyzny i sposobili się do pracy dla Niej. Wielu z nich, biorąc czynny udział w walce zbrojnej, straciło życie.

W przedstawionej atmosferze, choć trwały jeszcze działania wojenne, na ziemiach uwalnianych od wroga sukcesywnie przystępowano do organizowania zarządu nad lasami. W czasie od 27 lipca do 1 września 1944 r. powołano dyrekcje lasów państwowych w Lublinie, Siedlcach, Białymstoku i Rzeszowie oraz Dyrekcję Naczelną LP w Lublinie.

W czasie zimowej ofensywy posuwające się na zachód wojska wyzwały dalsze połacie kraju.

Mimo że w tym okresie było jeszcze zbyt wcześnie, żeby podjąć propagandę lasu i leśnictwa, to jednak poza dwiema jedynie dyrekcjami l.p., które ledwie zaznaczyły swą organizację (w Olsztynie i w Opolu), pozostałe, w stopniu w jakim umożliwiały to miejscowe warunki, w dniu 28 kwietnia (sobota) zorganizowały „Dzień Lasu”. W tej właśnie formie leśnicy wyrażali radość z odzyskanej wolności oraz manifestowali swą jedność w działaniu dla polskiego lasu i tym samym dla dobra Ojczyzny.

⁴) Siedziba Związku Leśników RP mieściła się wówczas przy ul. Reja w gmachu Dyrekcji Naczelnej LP.

DZIEŃ LASU

W dniu 28-go kwietnia 1945 r.
w kinoteatrze »GLORIA« w Bytomiu o godz. 14-tej
odbędzie się uroczysta akademія poświęcona

„DNIU LASU”

urządzona staraniem Dyrekcji Lasów Państwowych w Bytomiu

PROGRAM

1. SŁOWO WSTĘPNE — Dyrektor L. P. Władysław Lassca
2. Orkiestra P. R.: Polonez A-dur Szopena
3. „LASOM ŚLĄSKIM” wiersz Tadeusza Staicha — mówi autor
4. Referat: Lasy, jako źródło bogactwa materialnego i duchowo twórczego
Nadleśniczy inż. K. Heymanowski
5. Orkiestra P. R.: Fantazja Śląska, Runda
6. Fragment z „Dana Tadeusza”, Michlewicza — mówi T. Staich
7. Pieśni wykonane przez P. Stokowacką Natalię — sopran
8. Utwory Szopena — Wacław Gay — fortepian

Przerwa 10 min.

9. Orkiestra P. R.: „Powitanie wiosny” Maklakiewiczza
10. „LAS”, wiersz Kasprowicza — mówi T. Staich
11. Pieśni wykonane przez P. Woźniczke Mariannę — baryton
12. „LAS”, wiersz Kopernika — mówi T. Staich
13. Orkiestra P. R.: Z polskich Gór, Żaka

Przewidziany jest również udział zespołu amatorskiego.

Inst. Wydawnictw i Książek w Bytomiu, 1945

Ryc. 2. Afisz „Dnia Lasu”, 1945 r.

Wyjątkowo okazałe dzień ten obchodzono w Bytomiu. Jak informuje o tym przedstawiona reprodukcja zdjęcia afisza, wykonanego zresztą wobec braku papieru na odwrocie poniemieckiego leśnego formularza urzędniowego, akademia poświęcona temu dniu odbyła się zgodnie z przedwojenną tradycją (ryc. 2). Najpierw — przemówienie dyrektora l.p., z kolei nastąpiła część odczytowa, a po niej — artystyczna. Grała orkiestra symfoniczna Polskiego Radia z Katowic, którą dyrygował znakomity W. Ormicki. Śpiewała solistka Opery Śląskiej N. Stokowacka. Pozostałe pozycje części artystycznej programu były wykonane również na najwyższym poziomie artystycznym.

Warto dodać, że ledwie powstały Związek Zawodowy Robotników i Pracowników Leśnych i Przemysłu Drzewnego, kontynuując tradycję zapoczątkowaną przez Związek Leśników RP w latach międzywojennych, wydał w 1945 r., choć w spóźnionym terminie, „Jednodniówkę”. Dla usprawiedliwienia wydrukowano na niej: „Ze względów technicznych Jednodniówka nie mogła ukazać się w Dniu Lasu”. Jest w niej nieco, przygotowanego w pośpiechu materiału propagandowego. Ponadto, w „Głosie Lasu” (nr 1), będącym organem wymienionego związku, ukazała się krótka informacja na temat przebiegu w tymże roku obchodów „Dnia Lasu” na obszarze kraju.

Obchody „Dnia Lasu” w następnym roku, tj. 1946, miały już przebieg powszechny. „Las Polski” na ten temat pisał: „Zarządzenie Ob. Ministra w tej sprawie z dnia 4 kwietnia zalecało urządzenie „Dnia Lasu” na jak najszerzą skalę, przy współudziale Władz państwowych, społecznych, szkolnictwa, duchowieństwa itp., przy pomocy lokalnych komitetów, pracy i radia”. Ministerstwo Leśnictwa nawiązało współdziałanie z Ministerstwem Oświaty i z Ministerstwem Informacji i Propagandy. „Uroczysta akademia odbyła się w gmachu Ministerstwa Leśnictwa. Dobrze również wypadł „Dzień Lasu” we wszystkich tych miastach, gdzie znajdują się siedziby Dyrekcji”. Na dalszym miejscu czytamy: „Msza, pochód, akademie, wycieczki do lasu, pogadanki, odczyty wszędzie stanowiły treść uroczystości „Dnia Lasu”.

Niejako apogeum w porównaniu tak z przeszłymi, jak i następnymi obchodami osiągnął „Dzień Lasu” w 1947 r. Powołano dwa Komitety — Honorowy i Główny. Nad pierwszym z nich protektorat objął premier Rządu J. Cyrankiewicz. W skład tego Komitetu, poza Prymasem Polski i Marszałkiem Polski, weszło 13 ministrów, w tym — Minister Leśnictwa B. Podędorny, oraz 9 innych wysoko postawionych osobistości. Główny Komitet organizacyjny, któremu przewodniczył dyr. F. Grychowski, składał się z przedstawicieli 28 organizacji, zaczy-

nając od Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Zw. Zaw. Prac. Leśnych, Polskiej Agencji Prasowej, ZHP i kończąc na Spółdzielni „Las”.

Na obszarze całego kraju dzień był wolny od zajęć szkolnych. Utworzono komitety okręgowe i powiatowe. Przygotowano obfity materiał propagandowy. Odbyły się audycje radiowe i wycieczki do lasów. Wykonywano prace zalesieniowe i zadrzewieniowe. Urządzano akademie z częścią odczytową i artystyczną. Zorganizowano także różne konkursy.

Obszerne były również programy i staranna ich realizacja w następnych latach. Z tym jednak, że w 1952 r. zakres obchodów poszerzono i nadano im nazwę „Dnia Lasu i Ochrony Przyrody”. W 1955 r. określono je mianem „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju”. Niewątpliwie było to konsekwencją Uchwały nr 240 Prezydium Rządu z 19 marca 1955 r. w sprawie zadrzewienia kraju.

Wprawdzie w 1955 r. Minister J. Dąb-Kocioł wygłosił w radio tradycyjne przemówienie i był powołany przez niego Główny Komitet „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju”, a w następstwie jego ogniwa terenowe, lecz dało się już wówczas dostrzec zmniejszanie się zainteresowania wśród leśników obchodami.

W rok później Minister przekazał działalność w zakresie organizowania „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju” Lidze Ochrony Przyrody.

Potwierdzeniem, że leśnicy — z własnej woli — utracili przewodzenie w obchodach o których mowa, mogłyby być słowa Ministra w jego apelu z 1958 r. „o udział leśników w akcji „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju” i współdziałania z Ligą Ochrony Przyrody”.

Zapewne zubożenie społeczności leśnej pogłębiało się, skoro w 1960 r. Minister J. Dąb-Kocioł, zwracając się do niej, napisał: „Liga Ochrony Przyrody podejmuje wiosenną bieżącą akcję „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju”. Dlatego apeluję do Was wszystkich o czynne poparcie akcji Ligi Ochrony Przyrody — Głównego Komitetu „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju”. Przewodniczącym tego Komitetu, powołanym przez LOP, został L. Chociłowski, niegdyś inicjator „Święta Lasu”. W swym wystąpieniu wydrukowanym w „Lesie Polskim” uskarżał się na „wyłączenie się z tej akcji leśników”. Obchody zmieniały nazwę. W 1964 r. i 1965 r. był to „Tydzień Lasu”, począwszy od 1966 r. — „Dni Lasu i Zadrzewień”.

Mijały lata. Udział leśników w organizowanych przez LOP „Dniach Lasu i Zadrzewienia Kraju” bywał różny i raczej malał. I choć Stowarzyszenie to, znakomicie, jak na swe możliwości, realizowało zadania w zakresie tych dni, rzecz oczywista — nie było w stanie, bez twórczego

udziału leśników, osiągnąć w pełni celów, które przyświecały niegdyś organizatorom „Dnia Lasu”.

W pewnym tylko stopniu lukę tę wypełnił zainaugurowany w 1965 r. „Dzień Leśnika i Drzewiarza”, wyznaczony jednak, jak gdyby dla zerwania z tradycją, na pierwszą połowę kwietnia każdego roku.

Pozycja LOP jako organizatora interesujących nas obchodów została potwierdzona w jej statucie z 1956 r. Czytamy w nim, że stowarzyszenie to prowadzi akcję propagandową, m.in. „poprzez urządzenie „Dni Lasu i Zadrzewienia Kraju”. Z kolei, w trzech następnych statutach LOP, tj. z lat 1962, 1964 i 1968 napisano: „(...) poprzez urządzenie „Dni Lasu i Ochrony Przyrody”. Natomiast w statucie z 1973 r. i obecnie obowiązującym z 1976 r. — „(...) poprzez urządzenie „Dni Lasu i Zadrzewień, Dni Ochrony Przyrody”.

Nadmienić wypada, że na propagandę „Dni Lasu i Zadrzewień, przeznaczony jest kwiecień, a na „Dni Ochrony Przyrody” — październik.

Dodać też należy, że LOP prowadzi również od wielu lat akcję zadrzewiania i zalesiania kraju.

Dla uzupełnienia przedstawionej sytuacji można by jeszcze wspomnieć, że NZLP od szeregu lat, w związku ze zbliżającym się „Dniem Leśnika i Drzewiarza”, corocznie przekazuje instytucjom masowego przekazu informacje na temat aktualnych problemów gospodarki leśnej.

W 1983 r. zapoczątkowano nowy etap w historii dni poświęconych w naszym kraju lasom, zadrzewieniom i leśnictwu, będący w znacznym stopniu powrotem do dawnej praktyki. Początek temu dała inicjatywa kierownictwa resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego, podjęta w czerwcu poprzedniego roku. Do Ministerstwa Leśnictwa i PD zaproszono przedstawicieli głównych stowarzyszeń i organizacji społecznych, celem wzięcia udziału „w spotkaniu roboczym dla przeanalizowania sprawy reaktywowania tradycyjnych w naszym kraju obchodów „Dni Lasu i Zadrzewień”.

W marcu 1983 r. zorganizowano naradę z przedstawicielami ministerstw, stowarzyszeń i organizacji, a ponadto — spotkanie z dziennikarzami z prasy, radia i telewizji. Minister W. Kozłowski, jako koordynator „Dni Lasu i Zadrzewień” w kraju, wystosował apel do instytucji, organizacji społecznych, do młodzieży i wojska, w którym na tle roli lasów i zadrzewień i ich obecnego stanu przedstawił znaczenie i warunki pracy leśnika. Podkreślił też dużą wartość wsparcia moralnego i rzeczowego jakiego jest w stanie udzielić społeczeństwo lasom i leśnictwu.

W związku z tym, naczelny dyrektor Lasów Państwowych skierował pismo do dyrektorów OZLP w sprawie zorganizowania przez nich, bądź w szczególnych przypadkach przez nadleśniczych, tegorocznych „Dni La-

su i Zadrzewień. Jednocześnie w piśmie tym został określony zakres i sposoby wykonania tego zadania. Ponadto, pismem Gabinetu Ministra, zalecono dyrektorom przedsiębiorstw resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego łączenie obchodów „Dnia Leśnika i Drzewiarza” z „Dniami Lasu i Zadrzewień”.

Należy również nadmienić o wystąpieniu na piśmie Zarządu Głównego PTL do Zarządów Oddziałów tego towarzystwa oraz Zarządu Głównego SITLiD do podległych mu Oddziałów w sprawie współdziałania w wymienionych obchodach, a Zarząd Główny LOP przekazał swym organom terenowym odpowiednie wytyczne.

„Las Polski” wydrukował obszernie okolicznościowe artykuły naczelnego dyrektora Lasów Państwowych oraz naczelnego redaktora tego czasopisma.

Nie przesądzając rezultatów tak szeroko podjętych działań, już obecnie możemy uznać, że przywróciły one szansę społeczności leśnej do nadania na przyszłość „Dniom Lasu i Zadrzewień” uzasadnionej i dużej rangi — ku pożytkowi kraju i satysfakcji zawodowej leśników.

Naszkiecowane przeze mnie pięćdziesięcioletnie dzieje „Święta Lasu” mogą zachęcić Czytelników do refleksji. W rezultacie powinno dojść do rozważań nad treścią i formą „Dni Lasu i Zadrzewień”, które będą obchodzone w następnych latach.

Materiały źródłowe: 1. Dokumentacja Zarz. Gł. LOP. 2. Dokumentacja MLiPD. 3. „Echa Leśne” 1933—1939. 4. „Głos Lasu” 1945. 5. „Jednodniówka” — „Las” — Leśnik Polski — Społeczeństwu”, Zw. Zaw. Leśników RP, Warszawa 1932. 6. „Jednodniówka” — Zw. Zaw. Rob. i Prac. Leśnych i Przem. Drzewn., Łódź 1945. 7. „Las Polski”, 1946—1970.

Краткое содержание

В апреле 1983 года исполнилось 50 лет с момента открытия Союзом профсоюзов работников лесного хозяйства Речи Посполитой Польской „Праздника леса”. Целью этой инициативы было осведомление общественности о роли и значении лесов, озеленительных посадок и лесного хозяйства в общественно-хозяйственном развитии страны. Независимо от того, что в течение этих лет изменялось название этого праздника и формы его празднования, в настоящее время он носит название „Дни леса и озеленительных посадок”, цели поставленные при его установлении остались неизменными. В дальнейшем патронируют ему высокие ранги государственной власти и её административные органы. В дальнейшем взаимодействует ряд общественных организаций и школьная молодежь всех степеней обучения.

Самое большое внимание обращено на формирование правильного отношения молодежи к лесам, озеленительным посадкам и вообще — к охране природной среды. Особенно ценным является для лесоводов сотрудничество с Лигой охраны природы.

В 1983 г. ведущую роль в представленных действиях приняло на себя руководство ведомства лесного хозяйства и деревообрабатывающей промышленности.

Следует сказать, что на несколько лет до установления „Праздника леса”, т.е. уже в 1921 году Законодательный Сейм Речи Посполитой Польской принял резолюцию по вопросу празднования в школах „Праздника посадок деревьев”. Празднование этого праздника было связано с осведомлением молодёжи о значении природы в развитии человека — с одновременным участием молодёжи в посадках деревьев весной и осенью.

S u m m a r y

50 years passed in April 1983 from the date of the inauguration by the Trade Union of Foresters of the Polish Republic of the „Day of the Forest”. The aim of this initiative was to inform the people of the role and importance of forests, shade trees and forestry in the social and economic development of the country. In spite of changes of the name of this day (present name is „days of the forest and of the shade trees”) and of forms of its celebration, the aims of this day did not change since its institution. Still high authorities and administration organs patronize it and many social organizations and school children and students cooperate in its organizing.

The greatest attention is paid to the formation of proper attitude of young people to the forests and the shade trees, and generally to the protection of the natural environment. The cooperation with the League for the Preservation of Nature is especially valuable. In 1983, the leading role in these activities was taken by the direction of the Ministry of Forestry and Woodworking Industries.

It should be mentioned that many years before the institution of the „Day of the Forest”, namely in 1921, the Parliament of the Polish Republic decided the celebration of the „Day of tree planting” in the schools. It was connected with information of young people on the importance of nature for the development of man, with simultaneous taking part in planting trees in spring and autumn.